

ODGOJ ZA ODGOVORNOST

Nije lako odrediti o čemu zapravo govorimo: da li o svijesti odgovornosti (ja sam odgovoran za nekoga ili nešto, svjestan sam toga, bez obzira da li to i vršim); sposobnost odgovornosti (znam da sam odgovoran za nekog ili nešto, ali nisam sposoban preuzeti odgovornost); krepost odgovornosti (svjesno preuzimam teret odgovornosti, npr. za svakodnevno moljenje Časoslova i onda, kad nisam raspoložen, znajući da mi je to preuzeta dužnost). U psihologiji ranije se govorilo o različitim sposobnostima kao samosvojnim procesima: tako se govorilo o razvijanju memorije (u školi smo učili napamet mnoge stvari jer su nam govorili da to jača sjećanje), u sjemeništu su nam govorili da treba jačati volju, kao da se volja može uvježbavati odvojeno do ostalih sposobnosti. Danas prevladava holističko gledanje na osobu: sve se sposobnosti razvijaju usporedno.

Ja ću u ovom predavanju osvrnuti na četiri područja našeg odgojnog rada u sjemeništima: najprije ćemo pogledati tko su ti mladi ljudi koje želimo odgojiti, drugo ćemo se pitati, za što ih želimo odgojiti, kao treće, promotrit ćemo sredstva, tj. odgovor na pitanje kako odgajati i na kraju pitat ćemo se tko odgaja, tj. osvrt na nas same kao odgojitelje.

KOGA ODGAJAMO? Situacija današnjih mladih

Prvi uvjet odgoja za odgovornost jest poznavanje mentaliteta mladih koji su nam povjereni. Odakle dolaze današnji sjemeništarci i bogoslovi i kakav mentalitet ih karakterizira? Drugim riječima, moramo poznavati ono duhovno okruženje iz kojeg ovi mladi dolaze. To su u prvom redu duboke kulturalne preobrazbe. Promotrimo neke od njih.

1. *Društvene i ideološke promjene.* - U posljednjih pedesetak godina dogodile su se duboke društvene i ideološke promjene koje su ostavile trag i na individualnom, kulturnom i vjerskom stilu života. O nekim od tih promjena govori i Dokument Kongregacije za Katolički Odgoj o upotrebi psihologijskih kompetencija u procjeni prikladnosti kandidata za svećeništvo. Posebno se spominju mentalitet potrošačkog društva, nestabilnost unutar obiteljskog života, moralni relativizam, pogrešno gledanje na seksualnost, nesposobnost za temeljne odluke, nijekanje objektivnih vrednota pod utjecajem sredstva komunikacije. (Br. 5).

2. *Nedostatak ideala i modela.* - Veliki ideološki sistemi, u prvom redu religija, nudili su visoke ideale i čvrste modele za nasljedovanje. Danas postoji *nedostatak ideala i odsutnost modela*, što čini mladog čovjeka nedovršenim bićem, koje kroz niz godina traži svoj identitet i smisao života, budući da ne zna kamo usmjeriti svoj pogled. Mnogi mladi ne završavaju sveučilište, jer ne vide smisao imati diplomu, sve se kasnije odlučuju za ženidbu, a isto tako je porastao broj tzv. zrelih ili kasnih zvanja. Neki autori ih zovu „second chance“ kandidati, koji ustvari ulaze u

sjemenište ili u redovnički život na probno vrijeme, da vide, nije li to za njih pravi put; osoba zapravo traži sebe, a ne svećeništvo.

Upravo ovih dana sam čitao zanimljivo pismo jednog čitatelja u poznatom britanskom katoličkom časopisu „Tablet“, kao odgovor na tko zna po koji put dan prijedlog da se ukine svećenički celibat, jer to odbija mlade od svećeništva. Čitatelj ovako odgovara: zar mislite da ćemo time dobiti više svećenika? Jeste li vi voljni postati svećenik i uz to brinuti se za vašu obitelj? Zar ne vidite, što se zapravo događa: umjesto da povisimo ideale, mi ih stalno snižavamo. Težak je celibat? Ukinimo ga. Teška je obaveza posta, ukinimo post. Teška je obaveza nedjeljne mise jer je crkva daleko, ukinimo obavezu? S time nismo dobili ništa. Treba ići obrnutim putem: učinimo celibat visokom vrednotom, učinimo kršćanstvo pothvatom za koje se isplati donositi žrtve, itd.

2. *Kultura provizornog*. - S padom velikih totalitarističkih sistema nastupila je *kultura provizornog*: ne postoje trajne vrednote, već sve postaje relativno, jedva postoji još nešto zbog čega je vrijedno živjeti i umirati. To utječe i na formiranje i svećeničkih kandidata, jer ideja o konačnoj odluci je izbljedila: imamo probni brak, u sjemenište ili novicijat se ulazi da se vidi, da li taj život odgovara kandidatu, a to vrijeme traganja katkad se produžuje godinama. To onemogućuje pravi odgoj. Nekad, kad smo ušli u sjemenište, odmah su nas počeli odgajati kao buduće svećenike. Danas je teško stvoriti odgojni program za mlade, koji zapravo nisu se odlučili da li žele biti svećenici odn. redovnici, ili ne.

3. *Nedostatak vjerskog svjetonazora*. - Umjesto vjerskog svjetonazora imamo *pragmatistički e estetski svjetonazor* koji nastoji sve prikazati lijepim, stvoriti svijet bez boli, a unutar religije nuditi kršćanstvo bez križa, odricanja i žrtve. Iz religioznog jezika nestaju pojmovi poput grijeha, pakla, suda i odgovornosti. Svećenički poziv se olako može svesti na humanu profesiju da se pomogne drugima, ali nema više nadnaravne dimenzije. Nekad se u redovnički život ulazilo s namjerom da se postigne osobna svetost, danas ovaj pojam kao da gubi svoj smisao u duši mnogih mladih ljudi. Što znači, npr. „svećenička svetost“?

4. *Laicizirano zakonodavstvo*. - Svijet je postao globalno selo, u kojem *ovozemaljska stvarnost* traži vlast i organizacijsku slobodu. Dovoljno je sjetiti se europskog zakonodavstva, koje nije htjelo uvrstiti spomen o kršćanskim korjenima Europe u svoj Ustav, a nedavno je odredio da se u Italiji u svim školama treba skinuti križeve. Laičko zakonodavstvo zahtjeva vlast nad moralnim područjem poput braka, razvoda, homoseksualnosti, abortusa. Ukratko, živimo u laiciziranom svijetu u kojem vjerske ideje, ideali i sadržaji potisnuti su na periferiju društva, u privatno područje. Mladi koji ulaze u sjemenište često nemaju jasnu sliku o vjerskim vrednotama, a s tim u svezi ni s ulogom Crkve i religije u suvremenom društvu, koje kao da gube svoju snagu i nemaju što značajno ponuditi javnom životu, politici i ekonomiji.

ZA ŠTO ODGAJAMO?
Odgoj za svećenički identitet

Drugo je pitanje cilj našeg odgojnog djelovanja. Konačni cilj je odgojiti zrele i odgovorne svećenike, a to se postiže stvaranjem svećeničkog identiteta. Identitet je odgovor na pitanje „Tko sam ja?“; to je dinamičan proces koji traje čitav život. Osim osnovne, sveopće slike o sebi svatko mora dati i individualan odgovor na pitanje: tko sam ja. Svećenik mora znati odgovoriti na pitanje „Tko sam ja kao svećenik?“. Oblikovanje svećeničkog identiteta možemo podijeliti na tri razdoblja.

Prvo razdoblje je postavljanje temelja *osobnog identiteta* (godine spremanja u bogoslovnom sjemeništu), a ima kao pozitivan ishod spremnost mladog svećenika da preuzme svako poslanje. Ideja vodilja u ovom procesu je pitanje motivacije: „Zašto hoću biti svećenik?“

Drugo razdoblje traje sve vrijeme aktivne svećeničke službe, kad se poosobi svećenički identitet, pronalazi se vlastit stil svećeništva, i rađa se *pastoralni identitet*. Pozitivan lik prepoznaje se u shvaćanju svećeništva kao služenje, a negativni lik temelji se u shvaćanju svećeništva kao osobni privilegij. Ideja vodilja u ovom procesu je pitanje služenja: „Zašto sam svećenik?“

Treći stadij je učvršćenje svećeničkog identiteta, nakon više godina služenja; kad osobni stil postaje prepoznatljiv može govoriti o *mističnom identitetu*. Izražaj takvog identiteta je shvaćanje svećeničkog života kao izvor nade za druge ili kao mogućnost mnogobrojnih ljudskih kontakata. Ideja vodilja u ovom procesu je pitanje ustrajnosti: „Zašto sam ostao svećenik?“

Putovi za izgradnju svećeničkog identiteta

Da bi se stiglo do pozitivnog ishoda u razvoju svećeničkog identiteta, odgoj u bogosloviji mora poštivati neke odgojne principe.

Prvi princip: *Krenuti od pretpostavke konačne odluke*. Danas ima sve više „probne vožnje“ na različitim područjima života: probni brak, probni novicijat, probni odgoj u bogoslovnom sjemeništu. S takvog polazišta ne može se formulirati svrsishodni odgojni program. Odgoj je uvijek usmjeren prema određenom cilju, pa ako toga cilja nema, nedostaje ideja vodilja kamo se hoće stići odgojem.

Drugi princip: *Disciplina života*. Svećenički i redovnički život ne može se improvizirati: nemamo „nagon“ za celibat, za samoću, za sustavni molitveni život, za život u zajednici. Vrline svećeničkog života moraju se uvježbati, a onda svjesno živjeti. A to počinje u sjemeništu (bogosloviji). Krjeposti su *habitus bene faciendi*, navika da se čini dobro (usp. KKC 2655). Za današnje svećeničke kandidate posebnu važnost poprima uvježbavanje triju kreposti sve do točke, da postanu životne navike.

a) *Redovitost u liješanju i ustajanju*. Važno je steći naviku ustajanja ujutro, i dobro je da si to svaki pojedinca postavi. Na taj način čovjek ne ostaje rob svoje pospanosti, nego postaje gospodar i takve elementarne potrebe kao što je spavanje.

b) *Redovitost u jelu i piću*. Radi se o askezi prehrane: jesti u određeno vrijeme i određenom mjestu, jesti sve što se ponudi bez izbirljivosti. Snaga ovog uvježbavanja sastoji se u tome da se osoba ne osjeća robom svog apetita, nego gospodarom svojih prehrambenih potreba.

c) *Radna disciplina*. Zrelu osobu resi osjećaj dužnosti. Osjećaj dužnosti igra određenu ulogu i u odnosu prema Časoslovu koji katkad može postati teret. Rješenje nije u tome, da svećenik napusti moljenje izjavljujući da to nema puno smisla, nego tada Časoslov postaje krepost u smislu vjernosti prema jednoj preuzetoj obvezi.

Treći princip: *Svećenički mentalitet*. Mentalitet je trajan stav, sačinjen od spoznaja, uvjerenja i navika. Za oblikovanje svećeničkog mentaliteta osnova je *poznavanje vjere*. Nažalost današnji mladi nerijetko imaju siromašni vjerski odgoj, pa ulaze u bogosloviju s površnim poznavanjem osnovnih vjerskih istina. Studij *Katekizma Katoličke Crkve* morao bi postati obavezan predmet na bogoslovijama, a mnoge stavke morali bi naučiti napamet.

Mentalitet vjere znači da osoba gleda sebe, svijet, Crkvu i svoje zvanje u svjetlu vjere. U mentalitet vjere spada i *crkveni mentalitet*, što u prvom redu znači poznavanje koncilskih dokumenata, osnovnih dokumenata učiteljstva, enciklike itd.

Za izgradnju svećeničkog mentaliteta potrebno je nadalje poznavanje *teologije svećeništva*, a i poznavanje povijesti vlastite biskupije. U ovome veliku pomoć može značiti poznavanje života poznatih svećeničkih likova. Usudim se reći da duhovno štivo u sjemeništima o životu svetaca i drugih duhovnih velikana veoma pozitivno djeluje u oblikovanju svećeničkog mentaliteta.

Pozitivan ishod oblikovanja svećeničkog identiteta očituje se u *spremnosti* da se preuzme svećenička služba. Ako ne naglas, onda barem u sebi, mladi svećenik bi trebao s uvjerenjem ponavljati: „Evo me, biskupe, poglavaru, šalji me kamogod hoćeš, spreman sam ići na bilo koju župu, na bilo koji posao, bez izuzetka i bez rezerve.“ Sve dok postoje isključivost: „Idem kamogod me šaljete, samo ne na onu župu, ne onom župniku...“ mladi svećenik nije dovršio svoju formaciju.

Osnovne karakteristike zrelog svećeničkog identiteta jesu: konačno i neopozivo opredjeljenje (slikovito se kaže: srušio je most kojim je prešao rijeku, odgurnuo natrag čamac kojim je stigao itd.), velikodušno prihvaćanje obveza i dužnosti (celibat nije samo odricanje, nego vrijednost koju svećenik zna cijiniti), svećenički mentalitet (koji se u biti sastoji u ukorijenjenosti u evanđelju).

KAKO ODGAJATI?

Odgoj za vrednote

U ovom odsjeku želimo promotriti neka sredstva u odgoju za odgovornost, posebice: odgoj na razini ideja, tj. formiranje uvjerenja, odgoj na razini ponašanja, tj. formiranje stila života, i ulogu odgojitelja.

Odgoj na razini ideja

Razina ideja znači u biti odgoj za vrednote, što ima za ishod stvaranje uvjerenja. Može se osjećati odgovornim samo za realnosti koje visoko cijenimo, koje percipiramo kao vrednote. Odgoj za vrednote znači pokazati da sve ima svoju nutarnju vrijednost, a osobito su važna slijedeća područja:

a) *Područje osobe*: tijelo je vrijednost sa svim svojim funkcijama: sjećanje, pamćenje, percepcija, jezik, sposobnost komunikacije.

b) *Područje osjećaja*: znati se diviti osjećajima, zahvalnosti, suosjećanju; prijateljstvo je vrednota; u osjećaje spadaju radost i žalost, strah i bol, ljutnja i tuga.

c) *Materijalni svijet*: naravni ambijent, okoliš, ljudska ostvarenja, proizvodi civilizacije i kulture, ostvarenja tehnike i znanosti, velika literarna, glazbena i umjetnička djela. (Za svećenike: sakralna umjetnost, ljepota sakralnih predmeta i paramenata).

d) *Međuljudski odnosi*. – Ovamo spada vrednota prijateljstva (svećeničko druženje); ali možemo tu spomenuti i važnost poštivanja „pravila igre“ u međuljudskim odnosima, koja se konkretiziraju u slijedećim krepostima: lojalnost, poštenje, pravednost, jednakost, solidarnost, sloboda, istinoljubivost, poštovanje drugoga, uljudnost (učiti mlade bon-tonu!).

Sredstva kojim se to može ostvarivati su mnogovrsna. Može biti poziv upućen odgajanicima da razmišljaju o sebi, o svojim sposobnostima i kvalitetama, o svojim interesima, osjećajima i sentimentima koje su doživjeli u specifičnim situacijama (jedan od pokazatelja zrelosti jest sposobnost da se uči od prošlosti, npr. kako si živio jedan neuspjeh, jedno razočaranje, jedan ukor, ali isto tako uspjeh).

Može biti poticaj da se *analiziraju* neke situacije ili događaji o kojima čitamo u novinama, koje gledamo na televiziji, pa se može o tome raspraviti i grupno.

Može biti od velike koristi, osobito ako se radi o društvenim vrednotama, predstaviti kratke *paradigmatske pripovijetke*, prispodobе, kako je to činio Isus i poticati da svatko daje svoje sud o ponašanju protagoniste.

Jedna od zadaća odgojitelja jest da pomogne odgajaniku da zna gledati ne neke stvarnosti svećeničkog odn. redovničkog života kao na vrednote. Moramo znati pozitivno izreći stvarnosti našeg života, formulirati ih u kategorijama vrijednosti. Celibat = zaljubljenost u Isusa Krista; svećenička nošnja = ponos pripadnosti Crkvi; askeza = borba za slobodu; poslušnost = smjelost prepustiti se Božjoj Providnosti, itd.

Odgojni postupci

Možemo navesti neke mogućnosti kako pomoći mladim ljudima da otkriju vrednote.

a) Voditi odgajanika u potrazi ta *objektivnim vrednotama* koji čine Dio ljudske stvarnosti, svemira i Božje namisli.

b) Voditi odgajanika da shvati važnost *suglasja* između objektivnih vrednota i subjektivnih želja.

c) Pomoći u izboru jedno *osobnog plana* vrednota koji su istovremeno objektivni i subjektivni, tj. takvi koje on rado prihvati i prepoznaje se u njima.

d) Pomoći odgajaniku da interiorizira evanđeoske vrednote, ne samo zato da bude prihvaćen, nego zato da oni postanu osobno uvjerenje.

e) Pomoći odgajaniku da stvori *osobni životni plan*. (ideali).

Zrelost se ne može ostvariti izravnim putem, nego samo neizravno: putem

življenja za vrednote. Zrelost se sastoji u okrenutosti prema vrednotama za koje osoba smatra da su vrijedne živjeti.

Odgoj na razini ponašanja

Odgoj na razini ponašanja znači formiranje životnih navika, koje imaju kao ishod svećenički stil života. Uloga odgojitelja, gledano u prvom redu u smislu da je on taj koji prati razvoj odgajanika, može se sažeti u četiri funkcije.

a) *Funkcija objektivizacije.* – Odgojitelj je onaj koji stoji pred odgajanicom kao neko ogledalo koje pomaže da pronade, ugleda, spozna *istinu o sebi*. Kad se radi o sjemeništarcima, bogoslovima novacima, itd., onda se ta istina odnosi i na suočenje s Isusom i s Crkvom. Ukratko: pronaći *teološka odredišta* duhovnog zvanja.

b) *Funkcija suočavanja.* – Odgojitelj suočava odgojanika s *vrednotama* u koje smatra da vjeruje; s ozbiljnosti zahtjeva puta što ga je odabrao te s oblicima ponašanja koje svećenički život pretpostavlja.

c) *Pedagoška funkcija.* – Odgojitelj pomaže odgajaniku da ovaj *raste* u asimilaciji i u iskustvu vrednota zvanja putem izrade programa i naknadnog vrednovanja ostvarenog. Kandidatu se predstavljaju različiti modeli s mogućnošću da se može mjeriti s njima.

d) *Funkcija poticaja.* – Odgojitelj potiče odgajanika za vrijeme čitavog procesa, osobito u momentima poteškoća. I eventualni momenti krize zvanja mogu biti shvaćeni kao posebni momenti milosti, prigode da se *raste* i *sazrijeva*, da se otkriju kriva očekivanja i predrasude te da se dođe do shvaćanja zvanja kao poslanja.

TKO ODGAJA?

Odgojitelj, koordinator odgojnih faktora

Obično se kaže da je uloga odgojitelja veoma odgovorna služba. Ona jest to, ali ne smijemo ni pretjerati u tome. Odgojitelj, naime nije jedini faktor odgojnog procesa. U suvremenoj pedagogiji njegova se uloga sve više shvaća kao koordinator odgojnih faktora. U sjemenišnom i redovničkom odgoju smijemo računati na istovremenu prisutnost 7 faktora:

1. milost zvanja (uloga odgojitelja utvrditi znakove autentičnosti zvanja)
2. sakramenti (protumačiti značenje i ljepotu ispovijedi; osoba ispovjednika; odgoj za sudjelovanje kod sv. Mise)
3. duhovno vodstvo (redoviti duhovnik; različiti modeli, u sjemeništu korisno imati institucionalnog duhovnika)
4. duhovno štivo (život svetaca i drugih heroja)
5. dnevni red, disciplina
6. atmosfera u zajednici
7. odgojitelj

Ad 1) *Milost zvanja.* – Treba razvijati teološku istinu o staleškoj milosti, tj. da

Bog uvijek daje potrebne milost za ono na što poziva osobu. To se odnosi ne samo na zvanje kao takvo, nego i na povjerene službe: odgojitelj mora vjerovati u stalešku milost odgojitelja, duhovnik, nastavnik, itd. Na psihološkoj razini ovo se uvjerenje pretvara u svijest kompetencije, tj. da imam sve kvalitete da dobro radim ono, što mi je povjereno, što mi je dužnost.

Ad 2) *Sakramenti*. – Za vrijeme formacije to su u prvom redu Ispovijed i Sveta Misa (Pričest). Produbiti teološko značenje ispovijedi kao sakramenta Božje bezuvjetne ljubavi. Treba se spremati, obaviti dostojanstveno (i sa strane ispovjednika!), zahvaliti; ispovijed je događaj onog dana kad se obavila. Sveta Misa je „događaj svakog dana“.

Ad 3) *Duhovno vodstvo*. – Treba je shvatiti „holističko“, sveobuhvatno, jer se na taj način stvara osjećaj jedinstvenosti osobe. Ne postoji duhovni život odijeljen od ostalog života. Imamo i novi način izražavanja: ne kaže se više „imam zvanje“, nego moje zvanje sam ja, ne kaže se „moj duhovni život“, nego moja duhovnost sam ja. Premda crkveno zakonodavstvo dopušta da svatko bira svog duhovnika, korisno je u sjemeništima imati imenovanog duhovnika, koji ima funkciju i uvođenja kandidata u duhovni život, u različite stilove molitve, u vježbanje kršćanskih kreposti, itd.

Ad 4) *Duhovno štivo*. – Razvijati kulturu čitanja; može i elektronskim sredstvima. Duhovno štivo ima za svrhu postati svjestan djelovanja Božje milosti u svijetu, osobito u ljudima, stoga je najbolje čitati živote svetaca, ili koje pobudno štivo, a ne teološke rasprave. Radi se o predlaganju modela, uzora takvih likova koji mogu oduševiti i tako postaju točka identifikacije. Mnoga svećenička zvanja su nastala tako: želim biti poput moga župnika, ili poput kojeg sveca. Trebalo bi promisliti, koji su životopisi prikladni za sjemeništare, bogoslove, mlade svećenike, pa i za nas starije. Nekad su bile popularni romansirani životopisi Wilhelma Hünnermanna (Sv. Alojzije, Damjan de Vesteur, itd).

Ad 5) *Dnevni red i disciplina*. – Ideja vodilja je stvaranje navika: lijezanje i ustajanje, prehrana, briga za zdravlje, urednost, točnost, radne navike, korištenje slobodnog vremena. Ovdje bismo mogli spomenuti princip uravnoteženog života: četiri stožera. Potrebno je poštivati četiri nosača: rad, molitva, prijateljstvo, slobodno vrijeme. Ako se bilo koje od ovih zanemari, poremeti se ravnoteža i stvara se stanje stresa.

Ad 6) *Atmosfera u zajednici*. – Ovdje je važno da je zajednica organizirana do određene mjere na demokratskim principima, tj. da pravila Ne budu samo nametnuta Ivana i s vis oka, nego da im se protumači smisao, da se o njima može raspravljati i doći do suglasja. Neka svatko ima svoje područje odgovornosti. Rasprava unutar grupe nije samo sredstvo da se steknu spoznaje, nego je sredstvo i za to da se razvijaju nutarnje snage odgovornosti koje mogu upravljati ponašanjem.

Ad 7) *Odgojitelj*. – Prema nekim autorima nije jednoznačna prednost stavljati previše mlade ljude za odgojitelje. Među kvalitetama odgojitelja jesu i životno iskustvo, određena smirenost, tolerancija, a to se lakše nađe u starijima, nego u mladima. Odgojni proces nije u tome, da se odgojitelj spušta na razinu odgajnika, nego odgajnik mora znati gledati gore na svog odgojitelja kao na uzor sa željom da i

on postane takav.

Htio bih završiti ovo glasno razmišljanje s nabrojanjem nekih karakteristika, koje trebaju resiti dobrog odgojitelja.

Prije svega treba napomenuti da odgojitelj snagom svoje službe, zbog svoje prisutnosti u životu mladih i odnosa prema njima, neizbježno postaje *točka identifikacije, postaje uzor*. Moramo uvijek gledati sebe očima naših odgajanika i studenata, tj. kako oni nas gledaju. Naše riječi imaju drugačiji odjek u njihovim dušama, nego riječi njihovih kolega. Mi smo uvijek, htjeli to ili ne, „značajne osobe“ za naše odgajanike. To nas podsjeća na našu odgovornost prema njima.

Ako bismo htjeli pojedinačno navesti neke kvalitete odgojitelja, onda bismo posebno istaknuli slijedeće:

Dobrota. - Odgojitelj mora biti *dobra i otvorena osoba* prema svim odgajanicima. Važno je da se n uplaši njihovih problema. Odnos prema njima mora biti objektivan, a ne familijaran. Odgajatelj nije „jedan od grupe“, nego ima svoje posebno mjesto. Zbog toga se preporučuje da ima pomalo odvojeni stil života. Ne mora sudjelovati u svim zbivanjima grupe. Svrha je da se pusti dovoljan prostor za samostalni rast pitomaca, prostor za samostalne odluke i spontano izražavanje.

Zrelost. – Od odgojitelja se traži zrelost, čuvstvena, kulturna i duhovna ravnoteža. Takva ravnoteža se obično postiže u dobi između 35 i 40 godina života.

Povjerenje u sebe. – Odgojitelj mora biti svjestan svojih sposobnosti i biti uvjeren da je „prava osoba na pravom mjestu“. Tu možemo ponovno sjetiti se vjere u stalešku milost koja se pretvara u svijest kompetencije na psihološkoj razini. Ipak, odgojitelj mora biti svjestan i svojih granica i vlastitih problema, a nužno je da ima svog duhovnika, svog supervizora, osobu s kojom može povremeno porazgovoriti o svom radu.

Ugled. – Odgojitelj mora uživati poštovanje svojih odgajanika. Obično se kaže da je bolje da poglavar bude poštivan, nego voljen. Ugled se stječe iskrenim življenjem svoga zvanja. Pozitivan plod ugleda jest povjerenje sa strane odgajanika.

ZAKLJUČAK

Kao završni akord želio bih naglasiti, da se odgojitelj ne mora bojati svog odgovornog poslanja upravo zbog toga, što se tu radi o jednom poslanju u ime Crkve, a to znači da ima garanciju prisutnosti Duha Svetoga.

Ipak, priuštimo sebi i jedno drugačije razmišljanje. Krenuli smo od pitanja odgoja za odgovornost. Na kraju bismo željeli čuti odgovor na to pitanje. Pokušajmo formulirati taj odgovor. U odgoju postoje dva proces: izravan odgoj i neizravan odgoj. *Izravan odgoj* se odnosi na poučavanje, davanja informacija, tumačenja smisla, itd. *Neizravan odgoj* se odnosi na atmosferu u obitelji i odgojnoj grupi, na ulogu dnevnog reda i nametnute discipline, a povrhu svega na primjer roditelja odn. odgojitelja. Stoga dopustite da završim ovo predavanje protupitanjem: Jesmo li mi vjerodostojni odgojitelji, jesmo li mi odgovorne osobe? Ako nismo, onda je uzaludan sav naš trud, ako jesmo, onda možemo hrabro nastaviti naš započeti posao!